

Mariusz Samp

Akademia Pomorska w Słupsku

**HISTORYCY Z POZNAŃSKIEGO OŚRODKA
NAUKOWEGO (UAM-U) WOBEC
PROBLEMATYKI ŹRÓDŁOZNAWSTWA,
DZIEJÓW POLITYCZNYCH I WOJSKOWYCH
POLSKIEGO ŚREDNIOWIECZA – PRZEGLĄD
NAJNOWSZYCH BADAŃ**

STRESZCZENIE

Artykuł w sposób syntetyczny zaznajamia czytelnika z najnowszymi osiągnięciami naukowymi historyków poznańskich z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w zakresie ich badań nad wybranymi problemami polskiej mediewistyki. Niniejszy przegląd objął swoim zasięgiem najważniejsze teksty naukowe, które pojawiły się na przestrzeni lat 2001-2014. Pod uwagę wzięto jedynie te, które w zasadniczej mierze poddawały analizie problematykę źródłoznawstwa, historii politycznej i wojskowej dziejów rodzimego średniowiecza (X-XV wiek). W podsumowaniu uwypuklono wkład i znaczenie tych rozpraw nad rekonstruowaniem dziejów politycznych i militarnych Polski średniowiecznej.

Słowa kluczowe:

Uniwersytet w Poznaniu, średniowiecze, źródła historyczne, historia polityczna i wojskowa.

Głównym celem artykułu mającego charakter sprawozdawczego przeglądu badań jest przybliżenie najnowszych dokonań naukowych historyków z Instytutu Historii Wydziału Historycznego im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Przegląd badań objął różnej proveniencji teksty naukowe z obszaru źródłoznawstwa, tudzież dziejów politycznych i wojskowych polskiego średniowiecza (X–XV wiek) z lat 2001–2014. Starano się przedstawić najbardziej reprezentatywne badania i kierunki dociekań historycznych, zarówno badaczy o uznanym i powszechnie cenionym dorobku badawczym, jak

i mniej rozpoznawalnych w polskiej nauce historycznej. Artykuł spełnia podwójną rolę. Z jednej strony zaznajamia w sposób ogólny z osiągnięciami naukowymi badaczy poznańskich w zakresie trzech subdyscyplin nauki historycznej podkreślonych w tytule, z drugiej jest podstawą do późniejszych, bardziej gruntownych studiów historiograficznych.

Zmarły w 2010 roku prof. dr hab. Gerard Labuda pozostawił po sobie ogromną liczbę różnej proveniencji prac historycznych. Śmierć Profesora była ogromnym ciosem dla poznańskiego uniwersytetu, w którym przez wiele lat wykładał. Był jednym z najwybitniejszych polskich mediewistów, co potwierdzają nie tylko jego kilkudziesięcioletnie badania, ale także szereg opinii wypowiedzianych na jego temat przy różnych okazjach¹. To co pozostawił po sobie Profesor, czyli około dwóch tysięcy prac różnego typu (począwszy od sporej liczby recenzji czy przyczynków, a skończywszy na wybitnych monografiach), jest pokłosiem wzmożonego wysiłku badacza w rozwój polskiej nauki historycznej. W rozpatrywanym przez nas okresie czasowym uczony, mimo podeszłego wieku, nie stracił energii na badanie dziejów polskiego średniowiecza. Spod jego pióra na przestrzeni kilku lat (2001–2010) wyszło kilka nader interesujących analiz historycznych akcentujących przeróżne problemy mediewistyczne. Poznański badacz prowadził gruntowne studia heurystyczne i hermeneutyczne nad źródłami historycznymi-

¹ Zob. szerzej: T. Schramm, *Gerard Labuda – zarys biografii*, [w:] *Naukowe dzieło Profesora Gerarda Labudy*, red. J. Dobosz, Poznań 2006, s. 9-19; B. Kürbis, *Źródło w historycznych dociekaniach Gerarda Labudy*, [w:] Tamże, s. 29-38; R. Michałowski, *Początki państwa polskiego w badaniach naukowych Gerarda Labudy*, [w:] Tamże, s. 71-86; J. Strzelczyk, *Gerard Labuda jako historyk wczesnej Słowiańszczyzny i kontaktów słowiańsko-niemieckich*, [w:] Tamże, s. 95-110; T. Jasiński, *Dzieje Zakonu Krzyżackiego w dorobku naukowym Profesora Gerarda Labudy*, [w:] Tamże, s. 111-120; B. Wachowiak, *Pomorze – Brandenburgia – Prusy w badaniach naukowych Gerarda Labudy*, [w:] Tamże, s. 121-141; W. Wrześniński, *Polskie Ziemie Zachodnie i Północne w historycznej twórczości naukowej Gerarda Labudy*, [w:] Tamże, s. 143-159; J. Strzelczyk, *Pierwsza monarchia piastowska w badaniach Gerarda Labudy*, [w:] *Początki państwa i kościoła polskiego w badaniach profesora Gerarda Labudy*, Poznań 2011, s. 9-18; J. Dobosz, *Gerard Labuda jako popularyzator wiedzy o najstarszych dziejach państwowości polskiej i początkach organizacji kościelnej w Polsce*, [w:] Tamże, s. 53-70; M. Biskup, *W dziewięćdziesięciolecie urodzin Profesora Gerarda Labudy*, [w:] „Zapiski Historyczne” 71 (2006), 2-3, s. 7-8; T. Jasiński, *Życie i dzieło Profesora Gerarda Labudy*, [w:] „Studia Źródłoznawcze” 48 (2010), s. 1-5; Tenże, *Gerard Labuda (28 XII 1916–1 X 2010)*, [w:] „Kwartalnik Historyczny” 118 (2011), 2, s. 373-383; M. Kosman, *Profesor Gerard Labuda (1916-2010)*, [w:] „Rocznik Kaliski” 36 (2010), s. 425-428; Tenże, *Polska granica zachodnia, Siedem dekad badań Gerarda Labudy*, [w:] „Przegląd Zachodni” 67 (2011), 2, s. 137-155; J. Strzelczyk, *Gerard Labuda (1916-2010)*, [w:] „Przegląd Zachodni” 67 (2011), 1, s. 3-18.

mi. Na potwierdzenie tego wymienić możemy trzy artykuły opublikowane w ramach „Studiów Źródłoznawczych”², w których rozpatrzono charakter podstawy źródłowej do początków państwa polskiego. Historyk pozostawił także wiele rozmaitych tekstów z dziejów politycznych. Sporą część rozważań nad dziejami politycznymi Polski średniowiecznej stanowią prace z zakresu Polski okresu wczesnofeudalnego i rozbicia dzielnicowego. Przeanalizował polityczne aspekty zjazdu gnieźnieńskiego³, prawno-polityczne stosunki państwa polskiego z cesarstwem niemieckim w X–XI wieku⁴, kolejny raz ustosunkował się do zawiłych problemów mordu gąsawskiego z 1227 roku⁵. Nadto wniósł sporo do rozpatrywanych przez siebie kwestii z dziejów Pomorza średniowiecznego w rozprawach: *O zakresie rzekomych uprawnień Królestwa Niemieckiego i Marchii Brandenburskiej nad całym Pomorzem we wczesnym średniowieczu*⁶, *Stanowisko prawno-publiczne książąt Pomorza Nadwiślańskiego na przełomie XII i XIII wieku*⁷, *Czy książęta gdańscy dynastii Subisławiców byli w XII i w początkach XIII wieku namiestnikami krakowskich książąt-pryncepsów?*⁸, *Podstawy polityczno-prawne kupna Pomorza Gdańskiego przez Zakon Krzyżacki od*

² G. Labuda, *Jeden czy dwa roczniki niemieckie u podstaw polskiego rocznikarstwa*, [w:] „Studia Źródłoznawcze” 39 (2001), s. 7-27; Tenże, *W sprawie autorstwa i miejsca napisania Żywotu pierwszego świętego Wojciecha*, [w:] Tamże 42 (2004), s. 115-130; Tenże, *Ibrahim ibn Jakub o stosunkach polsko-niemieckich w latach 963-966*, [w:] Tamże, 45 (2007), s. 59-63.

³ Tenże, *O badaniach nad zjazdem gnieźnieńskim roku 1000, Spostrzeżenia i zastrzeżenia*, [w:] „Roczniki Historyczne” 68 (2002), s. 107-156.

⁴ Tenże, *O stosunkach prawno-politycznych państwa polskiego z państwem niemieckim w X-XI wieku (w związku z pracą: J. Sochacki, Stosunki publicznoprawne między państwem polskim a Cesarstwem Rzymskim w latach 963-1102, Słupsk-Gdańsk 2003)*, [w:] „Czasopismo Prawno-Historyczne” 57 (2005), 1, s. 327-378.

⁵ Tenże, *O sprawcach zabójstwa księcia Leszka Białego w Gąsawie w roku 1227 – po raz drugi*, [w:] „Zapiski Historyczne” 68 (2003), 4, s. 145-167.

⁶ Tenże, *O zakresie rzekomych uprawnień Królestwa Niemieckiego i Marchii Brandenburskiej nad całym Pomorzem we wczesnym średniowieczu*, [w:] „Roczniki Historyczne” 73 (2007), s. 17-34.

⁷ Tenże, *Stanowisko prawno-publiczne książąt Pomorza Nadwiślańskiego na przełomie XII i XIII wieku*, [w:] „Zapiski Historyczne” 66 (2001), s. 3-38.

⁸ Tenże, *Czy książęta gdańscy dynastii Subisławiców byli w XII i w początkach XIII wieku namiestnikami krakowskich książąt-pryncepsów?*, [w:] *Księga jubileuszowa profesora Feliksa Kiryka*, red. A. Jureczko, F. Leśniak, Z. Noga, Kraków 2004, s. 19-32.

*margrabiów brandenburskich w r. 1309/1310*⁹, *Historia Kaszubów w dziejach Pomorza (czasy średniowieczne)*¹⁰.

Profesor Jerzy Strzelczyk, niewątpliwie podobnie jak wcześniej poddany krótkiej charakterystyce Labuda, także należy do grona wyróżniających się badaczy polskiej mediewistyki. Jego prace, głównie z zakresu dziejów powszechnych średniowiecza, są ważnymi rozprawami wzbogacającymi w niepomierny sposób stan nauki europejskiej w obszarze badań nad historią stosunków polsko-niemieckich¹¹, słowiańszczyzny połabskiej¹², wybranych państw germańskich¹³ czy dziejów szeroko pojmowanej kultury europejskiej w wiekach średnich¹⁴. Choć na początku obecnego stulecia Profesor w dalszym ciągu prowadzi na szeroką skalę badania z zakresu średniowiecza powszechnego, to w jego dorobku naukowym można również znaleźć kilka nader ważnych studiów z dziejów rodzimego średniowiecza. W przeważającej mierze są to rozprawy z obrębu wyselekcjonowanych aspektów historii politycznej pierwszego państwa piastowskiego. Poddał bliższej charakterystyce rządy Mieszka I¹⁵ oraz Bolesława I

⁹ Tenże, *Podstawy polityczno-prawne kupna Pomorza Gdańskiego przez Zakon Krzyżacki od margrabiów brandenburskich w r. 1309/1310*, [w:] „Roczniki Historyczne” 71 (2005), s. 31-61.

¹⁰ Tenże, *Historia Kaszubów w dziejach Pomorza*, t. 1, *Czasy średniowieczne*, Gdańsk 2006.

¹¹ J. Strzelczyk, *Mieszko Pierwszy*, Poznań 1999; Tenże, *Bolesław Chrobry*, Poznań 1999; Tenże, *Otto III*, Wrocław 2000.

¹² Tenże, *Po tamtej stronie Odry, Dzieje i upadek Słowian połabskich*, Warszawa 1968; Tenże, *Słowianie i Germanie w Niemczech środkowych we wczesnym średniowieczu*, Poznań 1976; Tenże, *Słowianie połabscy*, Poznań 2002; Tenże, *Mity, podania i wierzenia dawnych Słowian*, Poznań 2007.

¹³ Tenże, *Goci – rzeczywistość i legenda*, Warszawa 1984; Tenże, *Wandalowie i ich afrykańskie państwo*, Warszawa 1992; Tenże, *Longobardowie, Ostatni z wielkiej wędrówki ludów, V-VIII wiek*, Warszawa 2014.

¹⁴ Tenże, *Gerwazy z Tilbury, Studium z dziejów uczoneści geograficznej w średniowieczu*, Wrocław 1970; Tenże, *Apostołowie Europy*, Poznań 1997; Tenże, „Klucz do poznania nieba”, *Z dziejów myśli racjonalistycznej w średniowieczu*, Gdańsk 2003; Tenże, *Średniowieczny obraz świata*, Poznań 2004; Tenże, *Iroszkoci w kulturze średniowiecznej Europy*, Poznań 2008; Tenże, *Pióro w wątlých dłoniach, O twórczości kobiet w dawnych wiekach*, t. 1, *Początki (od Safony do Hroswithy)*, Warszawa 2007; Tenże, *Pióro w wątlých dłoniach, O twórczości kobiet w dawnych wiekach*, t. 2, *Rozkwit (od Murasaki Shikibu do Małgorzaty Porete)*, Warszawa 2009; Tenże, *W świecie średniowiecznych myśli i emocji, Wybór prac*, Poznań 2012.

¹⁵ Tenże, *Mieszko I w opiniach współczesnych i potomnych*, [w:] „Przegląd Zachodniopomorski” 19 (2004), 1, s. 7-27; Tenże, *Mieszko I w świetle niektórych nowszych badań*, [w:] *Cedynia i okolice poprzez wieki*, red. P. Migdałski, Chojna-Szczecin 2013, s. 31-35.

Chrobrego¹⁶. Zajął się także rozpatrzeniem w syntetyczny sposób kwestii początków polskiej państwowości i bilateralnych stosunków polsko-cesarskich¹⁷.

Opisując najnowsze badania prowadzone w Instytucie Historii Wydziału Historycznego UAM, nie możemy zapomnieć o dokonaniach naukowych innych mediewistów. Niewątpliwie prof. Tomasz Jasiński, tudzież prof. Józef Dobosz — obecny dyrektor IH — należą do grona znaczących badaczy poznańskich. Głównym przedmiotem badań Jasińskiego są zagadnienia źródłoznawstwa historycznego i nauk pomocniczych historii. W wielu pracach z zakresu polskiego kronikarstwa podjął się trudu udowodnienia włoskiego pochodzenia Anonima tzw. Galla. Efektem zainteresowań badacza w tej materii są nader wartościowe publikacje książkowe i artykuły¹⁸. Ponadto w dal-

¹⁶ Tenże, *Ein Treffen in Gnesen*, [w:] „Archäologie in Deutschland” 2 (2001), s. 30-31; Tenże, *Otton III i zjazd gnieźnieński*, [w:] *Milenium synodu-zjazdu gnieźnieńskiego*, red. J. Kłoczowski, C. Pest, W. Polak, Lublin 2001, s. 71-87; Tenże, *Zjazd gnieźnieński i jego historyczne znaczenie*, [w:] *Gniezno na europejskim szlaku milenijnym 1997 i 2000, Studia i materiały*, red. A. Mikołajczak, Gniezno 2002, s. 47-53; Tenże, *Die Bedeutung der Gründung des Erzbistums Gnesen und die Schaffung einer kirchlichen Organisation für die Ausformung einer „kirchlichen Kulturlandschaft”*, [w:] „Siedlungsforschung, Archäologie-Geschichte-Geographie” 20 (2002), s. 41-63.

¹⁷ Tenże, *Początki Polski i Niemiec*, [w:] *Polacy i Niemcy, Historia-kultura-polityka*, red. A. Lawata, H. Orłowski, Poznań 2003, s. 13-24; Tenże, *Zły sąsiad? Z tradycji polsko-niemieckiego sąsiedztwa*, [w:] „Łużyckie Zeszyty Naukowe” 1 (2005), s. 7-13; Tenże, *Początki Polski w świetle źródeł pisanych*, [w:] *Studia nad dawną Polską*, t. 1, red. T. Sawicki, Gniezno 2008, s. 55-70.

¹⁸ T. Jasiński, *O pochodzeniu Galla Anonima*, Kraków 2008; Tenże, *Kronika polska Galla Anonima w świetle unikatowej analizy komputerowej nowej generacji*, Poznań 2011; Tenże, *Czy Gall Anonim to Monachus Littorensis?*, [w:] „Kwartalnik Historyczny” 112 (2005), 3, s. 69-89; Tenże, *Rozwój średniowiecznej prozy rytmicznej a pochodzenie i wykształcenie Galla Anonima*, [w:] *Cognitioni gestorum, Studia z dziejów średniowiecza dedykowane Profesorowi Jerzemu Strzelczykowi*, red. D. A. Sikorski, A. M. Wyrwa, Poznań-Warszawa 2006, s. 185-193; Tenże, *Dalsze rozważania o włoskim pochodzeniu Galla Anonima*, [w:] *Miasta, ludzie, instytucje, znaki, Księga jubileuszowa ofiarowana Profesor Bożenie Wyrozumskiej w 75. rocznicę urodzin*, red. Z. Piech, Kraków 2008, s. 447-459; Tenże, *Die Poetik in der Chronik des Gallus Anonymus*, [w:] „Frühmittelalterliche Studien” 43 (2009), s. 373-391; Tenże, *Jak Gall Anonim tworzył *velox*? Przyczynek do poznania rytmiki Kroniki polskiej*, [w:] *Klio viae et in via, Opuscula Marco Cetwiński dedicata*, red. A. Odrzywolska-Kidawa, Warszawa 2010, s. 17-23; Tenże, *Rymy i rytmy w „Kronice polskiej” Galla Anonima*, [w:] *In tempore belli et pacis, Ludzie – Miejsca – Przedmioty, Księga pamiątkowa dedykowana prof. dr. hab. Janowi Szymczakowi w 65-lecie urodzin i 40-lecie pracy naukowo-dydaktycznej*, red. T. Grab, Warszawa 2011, s. 577-586.

szym ciągu kontynuuje on badania nad polską annalistyką¹⁹ i początkami państwa piastowskiego²⁰. Z kolei Dobosz jest specjalistą w dziedzinie dziejów Kościoła polskiego. Szczególnie ważne są dociekania autora nad układem relacji na linii Kościół — możnowładztwo²¹. W okresie szczególnie nas tu interesującym (2001–2014) wypowiedział się niejednokrotnie nie tylko na tematy zagadnień historii kościelnej, ale zajmował się bliżej problemami, które są przedmiotem niniejszych rozważań. W rozprawach *Kazimierz Sprawiedliwy w opinii mistrza Wincentego*²², *Kazimierz II Sprawiedliwy*²³, *Wokół trzeciego podziału Wielkopolski między synów Władysława Odonica*²⁴, *Początki państwa i Kościoła w przekazie Roczników Jana Długosza*²⁵, *Falsyfikaty jako przedmiot badań polskiej dyplomatyki średniowiecznej*²⁶ podjął się analizy wielu zagadnień ze styku historii politycznej i źródłoznawstwa.

Znaczna część pozostałych pracowników z Instytutu Historii to specjaliści w obszarze badań nad źródłoznawstwem historycznym i naukami

¹⁹ Tenże, *Rocznik obcy w Roczniku kapituły krakowskiej*, [w:] *Scriptura custos memoriae, Prace historyczne*, red. D. Zydorek, Poznań 2001, s. 217-234; Tenże, *Zagadnienie autorstwa Rocznika obcego, Przyczynek do dziejów historiografii niemieckiej X stulecia*, [w:] „Roczniki Historyczne” 68 (2002), s. 7-25; Tenże, *Rola Rocznika augijskiego w rozwoju annalistyki polskiej i niemieckiej*, [w:] Tamże 69 (2003), s. 71-78; Tenże, *Die Deutsche Geschichtsschreibung des 10. Jahrhunderts und die Anfänge der polnischen Annalistik (Zusammenfassung)*, [w:] „Bulletin der Polnischen Historischen Mission” 2 (2004), s. 187-196.

²⁰ Tenże, *Titulatura Bolesława Chrobrego na zjeździe gnieźnieńskim*, [w:] *Memoriae amici et magistri, Studia historyczne poświęcone pamięci Prof. Wacława Korty (1919-1999)*, red. M. Derwich, W. Mrozowicz, R. Żerelik, Wrocław 2001, s. 23-31; Tenże, *Otto III. und Boleslaw der Tapfere – zwei unberkannte Aspekte des Treffens von Gnesen im Jahr 1000*, [w:] *Ein Beitrag zur Geschichte der deutsch-polnischen Beziehungen*, Kassel 2008, s. 94-110; Tenże, *Czy państwo polskie za Mieszka I było suwerenne*, [w:] „Studia nad dawną Polską” 2 (2009), s. 9-18; Tenże, *Początki Polski w nowym świetle*, [w:] *Powrót do źródeł, Pamiętnik XVIII Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Olsztynie 16-19 września*, red. J. Gancewski, N. Kasperek, A. Korytka, Olsztyn 2010, s. 39-52.

²¹ J. Dobosz, *Monarchia i możni wobec Kościoła w Polsce do początku XIII wieku*, Poznań 2002.

²² Tenże, *Kazimierz Sprawiedliwy w opinii mistrza Wincentego*, [w:] *Wielkopolska – Polska – Czechy, Studia z dziejów średniowiecza ofiarowane Profesorowi Bronisławowi Nowackiemu*, red. J. Jaskulski, Z. Górczak, Poznań 2009, s. 53-68.

²³ Tenże, *Kazimierz II Sprawiedliwy*, Poznań 2011.

²⁴ Tenże, *Wokół trzeciego podziału Wielkopolski między synów Władysława Odonica*, [w:] „Studia Lednickie” 8 (2005), s. 11-18.

²⁵ Tenże, *Początki państwa i kościoła w przekazie Roczników Jana Długosza*, [w:] „Zeszyty Długoszowskie” 9 (2010), s. 85-94.

²⁶ Tenże, *Falsyfikaty jako przedmiot badań polskiej dyplomatyki średniowiecznej*, [w:] *Bellicum diplomaticum IV Thorunense, Dyplomatyka staropolska, Stan obecny i perspektywy badań*, red. W. Chorążyczewski, J. Tandecki, K. Kopiński, Toruń 2011, s. 11-22.

pomocniczymi historii. Maciej Dorna w swojej rozprawie doktorskiej podjął się kompleksowego studium prozopograficznego nad zakonem krzyżackim²⁷. Marzena Matla, ekspert w dziedzinie dziejów korony św. Wacława i stosunków polsko-czeskich, dogłębnie przeanalizowała związki polskiego i czeskiego rocznikarstwa: *Rocznik krótki w kontekście wzajemnych wpływów polskiego i czeskiego rocznikarstwa*²⁸, *Kwestia zależności polskiego i czeskiego rocznikarstwa od drugiej połowy XI w. do połowy XIII w.*²⁹, *Qui a quo — wzajemne wpływy polskiego i czeskiego rocznikarstwa we wczesnym średniowieczu (X–XI w.)*³⁰, *Źródła Annales Magdeburgenses brevissimi w kontekście zapisek „obcych” polskiego rocznikarstwa*³¹, *Czy kobieta zasługiwała na zainteresowanie rocznikarzy? Rozważania na podstawie najstarszej annalistyki polskiej i czeskiej*³². Dr Ewa Syska bada zasób źródeł (z obszaru dyplomatyki i sfragistyki) do dziejów Nowej Marchii pod rządami Askańczyków i Wittelsbachów³³, prof. UAM dr hab. Edward Skibiński zajmuje się źródłami i ich sposobami narracji z różnych podokresów polskiego średniowiecza³⁴, prof. UAM dr hab. Adam Krawiec zgłosił kilka uwag kry-

²⁷ M. Dorna, *Bracia zakonu krzyżackiego w Prusach w latach 1228-1309, Studium prozopograficzne*, Poznań 2004.

²⁸ M. Matla, *Rocznik krótki w kontekście wzajemnych wpływów polskiego i czeskiego rocznikarstwa*, [w:] „Acta Universitatis Carolinae, Philosophicae et Historica” 1-2 (2002), s. 379-393.

²⁹ Tejże, *Kwestia zależności polskiego i czeskiego rocznikarstwa od drugiej połowy XI w. do połowy XIII w.*, [w:] „Studia Źródłoznawcze” 43 (2005), s. 27-52.

³⁰ Tejże, *Qui a quo – wzajemne wpływy polskiego i czeskiego rocznikarstwa we wczesnym średniowieczu (X-XI w.)*, [w:] *Causa creandi, O pragmatyce źródła historycznego*, red. S. Rosik, P. Wiszewski, Wrocław 2005, s. 67-89.

³¹ Tejże, *Źródła Annales Magdeburgenses brevissimi w kontekście zapisek „obcych” polskiego rocznikarstwa*, [w:] „Studia Historyczne” 48 (2005), s. 135-150.

³² Tejże, *Czy kobieta zasługiwała na zainteresowanie rocznikarzy? Rozważania na podstawie najstarszej annalistyki polskiej i czeskiej*, [w:] *Hominem quaerere, Człowiek w źródle historycznym*, red. S. Rosik, P. Wiszewski, Wrocław 2008, s. 385-400.

³³ E. Syska, *Dokumenty Gorzowa Wielkopolskiego (Landsbergu) z lat 1257-1373*, Poznań-Gorzów Wielkopolski 2006; Tejże, *Źródła do dziejów Nowej Marchii z okresu panowania Askańczyków i Wittelsbachów (do 1373 r.)*, [w:] „Studia Źródłoznawcze” 43 (2005), s. 61-83; Tejże, *Pieczęcie Gorzowa Wielkopolskiego w średniowieczu*, [w:] „Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny” 10 (2003), s. 9-21; Tejże, *Najstarsza pieczęć większa Chojny – próba analizy historyczno-ikonograficznej*, [w:] *Pieczęcie herbowe, Herby na pieczęciach*, red. W. Drelicharz, Z. Piech, Warszawa 2011, s. 273-292.

³⁴ E. Skibiński, *Dzierżwa i kronikarz wielkopolski, Powrót problemu*, [w:] *Scriptura custos...*, s. 225-232; Tenże, *Epitafium Bolesława Chrobrego*, [w:] „Studia Epigraficzne” 2 (2006), s. 73-77; Tenże, *O metodach badania narracji w kronikach średniowiecznych*, [w:] „Kwartalnik Historyczny” 118 (2011), s. 279-286.

tycznych na temat proveniencji *Kroniki Wielkopolskiej*³⁵, znaczenia dziejowego drugiego rękopisu *Historii C. de Bridra*³⁶ oraz charakteru źródeł wykorzystywanych przy badaniu seksualności średniowiecznej³⁷, natomiast Piotr Pokora³⁸ i Paweł Stróżyk³⁹ oddają się badaniom nad źródłami heraldycznymi, ikonograficznymi i sfragistycznymi. Prace mediewistów poznańskich, o których wspomnieliśmy, dostarczają cennego materiału do poznania wielu niezbadanych dotąd kwestii, ponadto stają się podstawą do dalszych analitycznych studiów.

Wśród uczonych z Uniwersytetu Poznańskiego stosunkowo dużym zainteresowaniem cieszy się historia polityczna. Poszczególne badacze brali

³⁵ A. Krawiec, *Kilka uwag na temat genezy Kroniki Wielkopolskiej*, [w:] *Wielkopolska – Polska – Czechy, Studia z dziejów średniowiecza ofiarowane Profesorowi Bronisławowi Nowackiemu*, red. Z. Górczak, J. Jaskulski, Poznań 2009, s. 294-304.

³⁶ Tenże, *Drugi rękopis Historii Tartarów autorstwa C. de Bridra*, [w:] „Roczniki Historyczne” 74 (2008), s. 157-165.

³⁷ Tenże, *Główne problemy metodologiczne i źródłowe badań nad seksualnością w średniowieczu*, [w:] *Ad fontes, O naturze źródła historycznego*, red. S. Rosik, P. Wiszewski, Wrocław 2004, s. 347-353.

³⁸ P. Pokora, *Sigillum perpetuum officialatus ecclesie Posnaniensis, Przyczynek badań nad sfragistyką urzędów kościelnych*, [w:] „Studia Źródłoznawcze” 39 (2001), s. 37-45; Tenże, *Dwie pieczęcie większe biskupa płockiego Jakuba (1396-1425)*, [w:] „Studia Płockie” 31 (2003), s. 177-190; Tenże, *Pieczęcie księcia opolskiego Jana zwanego Kropidło*, [w:] *Cognitioni gestorum ...*, s. 405-423; Tenże, *Stan i perspektywy badań nad pieczęciami episkopatu średniowiecznej Polski*, [w:] *Pieczęcie w dawnej Rzeczypospolitej, Stan i perspektywy badań*, red. Z. Piech, J. Pakulski, J. Wroniszewski, Warszawa 2006, s. 135-167; Tenże, *Herby arcybiskupa Mikołaja Trąby*, [w:] *Mikołaj Trąba, Mąż stanu i prymas Polski*, red. F. Kiryk, Kraków 2009, s. 151-169; Tenże, *Pieczęcie kapituły katedralnej gnieźnieńskiej*, [w:] „Studia Źródłoznawcze” 49 (2011), s. 1-60; Tenże, *Herby na pieczęciach episkopatu doby jagiellońskiej (do końca XV w.)*, [w:] *Pieczęcie herbowe – herby na pieczęciach*, red. W. Drelicharz, Z. Piech, Warszawa 2011, s. 109-190.

³⁹ P. Stróżyk, *Źródła ikonograficzne w badaniu źródłoznawczym na przykładzie drzwi gnieźnieńskich, Heureka i krytyka zewnętrzna*, Poznań 2011; Tenże, *Pieczęć prepozyta gubińskiego Henryka z 1253 roku*, [w:] „Zeszyty Lubińskie” 8 (2004), s. 85-88; Tenże, *Systematyka średniowiecznych i nowożytnych pieczęci miejskich Poznania, Status causae et controversiae*, [w:] „Roczniki Historyczne” 72 (2006), s. 137-152; Tenże, *Średniowieczne pieczęcie templariuszy i joannitów na ziemiach polskich*, [w:] *Pieczęcie w ...*, s. 197-217; Tenże, *Rosa alba in campo rubeo – herb św. Wojciecha, Przyczynek do heraldyki imaginacyjnej*, [w:] *Cognitioni gestorum ...*, s. 535-546; Tenże, *O pieczęciach kapituły gnieźnieńskiej z wizerunkiem św. Wojciecha*, [w:] „Roczniki Historyczne” 73 (2007), s. 165-184; Tenże, *Barwne herby na średniowiecznej chrzcielnicy z katedry w Gnieźnie*, [w:] *Tamże* 74 (2008), s. 179-192; Tenże, *Herby na pieczęciach cysterskich – wybrane zagadnienia*, [w:] *Pieczęcie herbowe ...*, s. 191-215; Tenże, *Zwierzęta w polskiej heraldyce rycerskiej okresu średniowiecza*, [w:] *Człowiek w świecie zwierząt, Zwierzęta w świecie człowieka*, red. K. Ilski, Poznań 2012, s. 41-56.

na warsztat nie tylko zagadnienia z kręgu polityki wczesnofeudalnej czy rozdrobnienia feudalnego, które *nota bene* cieszyły się tu niesłabnącym uznaniem, ale — co symptomatyczne — niektórzy historycy (przede wszystkim J. Nikodem) dołożyli wszelkich starań, by wyjaśnić wiele nurtujących problemów z okresu późnego średniowiecza polskiego.

M. Matla jest znawczynią początków polsko-czeskich kontaktów politycznych. W rozprawie doktorskiej podjęła się omówienia ekspansji terytorialnej państwa korony św. Wacława. W pracy przeanalizowane zostało polityczne tło ekspansjonizmu czeskiego, w tym warunki polsko-czeskich sporów o Małopolskę i Śląsk⁴⁰. Tematyka ta przewija się także w jej artykułach⁴¹ i w wydanej ostatnio publikacji o początkach Czech⁴².

Stosunkowo niedawno A. Krawiec, znawca między innymi zagadnień z obrębu kartografii i wyobrażeń geograficznych średniowiecza⁴³, przedstawił swój punkt widzenia na temat dziejów politycznych Polski w okresie rządów Władysława Hermana (1079–1102)⁴⁴. Biografia ta jest szczególnie ważna, gdyż stanowi całkowitą rehabilitację księcia i jego pociągnięć na polu polityki wewnętrznej czy zagranicznej, które w dotychczasowych rozważaniach naukowych były oceniane zdecydowanie negatywnie.

Obok badań nad okresem wczesnopiastowskim w Instytucie Historycznym UAM-u prowadzono ściślejsze analizy nad polityką polską w czasie rozbitcia dzielnicowego. Na potwierdzenie tej konstatacji można przywołać osiągnięcia kilku naukowców. Magdalena Biniś-Szkopek na początku swojej drogi naukowej koncentrowała się głównie na biografistyce, w konsekwencji czego powstała książka o księciu dzielnicowym Bolesławie Kędzierzawym, na podstawie rozprawy doktorskiej obronionej w 2007 roku⁴⁵. Równocześnie jej zainteresowania objęły dzieje prowincji mazowiec-

⁴⁰ M. Matla-Kozłowska, *Pierwsi Przemysłidzi i ich państwo (od X do połowy XI wieku), Ekspansja terytorialna i jej polityczne uwarunkowania*, Poznań 2008.

⁴¹ Tejże, *Państwo Piastów i Przemysłidów u schyłku X wieku – walka o „regnum ablatum”*, [w:] *Pierwsze polsko ...*, s. 17-46; Tejże, *Bolesław Chrobry – legalny władca Czech czy uzurpator*, [w:] „Mówią Wieki” 3 (2010), s. 14-18.

⁴² Tejże, *Czechy*, Poznań 2014.

⁴³ A. Krawiec, *Nie tylko curiositas – z dziejów ludzkiej ciekawości w średniowieczu*, [w:] „Przegląd Humanistyczny” 48 (2004), 1, s. 27-44; Tenże, *Wyobrażenia geograficzne w kronice Wincentego*, [w:] *Onus Athlanteum, Studia nad Kroniką biskupa Wincentego*, red. A. Dąbrówka, W. Wojtowicz, Warszawa 2009, s. 294-304; Tenże, *Ciekawość świata w średniowiecznej Polsce, Studium z dziejów geografii kreacyjnej*, Poznań 2010.

⁴⁴ Tenże, *Król bez korony, Władysław I Herman książę Polski*, Warszawa 2014.

⁴⁵ M. Biniś-Szkopek, *Bolesław IV Kędzierzawy – książę Mazowsza i princeps*, Poznań 2009.

kiej⁴⁶ oraz uwarunkowania i implikacje walk międzydzielnicowych w XII wieku⁴⁷.

Profesor Bronisław Nowacki dokonał znaczącego wysiłku w próbie skreślenia portretu działalności Piastów wielkopolskich Przemysła I⁴⁸ i Przemysła II⁴⁹. Autor prowadzi również badania nad antynomicznością relacji polsko-czeskich przełomu XIII/XIV wieku⁵⁰, które zapoczątkował monografią z 1987 roku⁵¹.

Do interesującej nas spuścizny z dziejów politycznych rozbitcia dzielnicowego możemy również zaliczyć kilka opracowań Gerarda Kucharskiego i Macieja Dorna. Kucharski dokonał rekonstrukcji wydarzeń politycznych na Kujawach XIII-wiecznych: *Początki rządów księcia Kazimierza Konradowica na Kujawach (1230–1237)*⁵², *Kujawy po śmierci księcia Kazimierza Konradowica, Wydarzenia z lat 1269–1271*⁵³. Z kolei M. Dorna odniósł się krytycznie do rzekomego aktu donacyjnego Konrada Mazowieckiego dla Krzyżaków z 1230 roku⁵⁴, ponadto przybliżył znawcom dziejów państwa

⁴⁶ Tejże, *Dzielnica Bolesława Kędzierzawego w testamencie Krzywoustego*, [w:] *Cognitioni gestorum ...*, s. 301-310.

⁴⁷ Tejże, *Konflikty w łonie dynastii piastowskiej a wzrost znaczenia możnowładztwa na przykładzie sporów synów Bolesława Krzywoustego*, [w:] *Pierwsze polsko-czeskie forum młodych mediewistów, Materiały z konferencji naukowej, Gniezno, 27-29 września 2005 roku*, red. J. Dobosz, J. Kujawiński, M. Matla-Kozłowska, Poznań 2007, s. 159-172; Tejże, *Kiedy brat jest wrogiem, czyli jak walki synów Bolesława Krzywoustego wpłynęły na zmianę struktur elit władzy w państwie piastowskim*, [w:] *Bezpieczeństwo – świat – Europa – Polska, Od przeszłości ku przyszłości*, red. K. Dopierała, Z. Dziemianko, Poznań 2009, s. 44-53.

⁴⁸ B. Nowacki, *Przemysł I 1220/1221-1257, Książę suwerennej Wielkopolski*, Kraków 2013.

⁴⁹ Tenże, *Przemysł II, Odnowiciel korony polskiej (1257-1296)*, Kraków 2007 (wyd. II).

⁵⁰ Tenże, *Rządy Przemysławidów w Polsce w ocenie historiografii polskiej*, [w:] *Przemysławidzi i Piastowie – twórcy i gospodarze średniowiecznych monarchii*, red. J. Dobosz, Poznań 2006, s. 141-168.

⁵¹ Tenże, *Czeskie roszczenia do korony w Polsce w latach 1290-1335*, Poznań 1987.

⁵² G. Kucharski, *Początki rządów księcia Kazimierza Konradowica na Kujawach (1230–1237)*, [w:] *Biskupi, lennicy, żęglarze*, red. B. Śliwiński, Gdańsk 2003, s. 51-91.

⁵³ Tenże, *Kujawy po śmierci księcia Kazimierza Konradowica, Wydarzenia z lat 1269-1271*, [w:] *Mieszczanie, wasale, zakonnicy*, red. B. Śliwiński, Malbork 2004, s. 75-96.

⁵⁴ M. Dorna, *Przywilej kruszwicki Konrada Mazowieckiego z czerwca 1230 roku, Przyczynek do genezy państwa krzyżackiego w Prusach*, [w:] „Zapiski Historyczne” 73 (2008), 1, s. 7-35.

krzyżackiego wyimaginowane plany obalenia Krzyżaków z końca XIII stulecia⁵⁵.

Historykiem, który znaczną część swojego dotychczasowego dorobku naukowego poświęcił na wnikliwe omówienie wielu kwestii z dziejów politycznych późnego średniowiecza, jest prof. Jarosław Nikodem. Jednym z nurtów dociekań Profesora są stosunki Korony i Wielkiego Księstwa Litewskiego do husyckich Czech na początku XV wieku. W wyniku gruntownych studiów nad tym obszarem badawczym powstała rozprawa habilitacyjna *Polska i Litwa wobec husyckich Czech w latach 1420–1433. Studium o polityce dynastycznej Władysława Jagiełły i Witolda Kiejstutowicza*⁵⁶. Drugim równie ważnym kierunkiem badań uczonego jest biografistyka. W biografiach *Zbigniew Oleśnicki w historiografii polskiej*⁵⁷, *Jadwiga, król Polski*⁵⁸, *Witold, wielki książę litewski*⁵⁹ ukazuje w kompleksowy sposób sylwetki swoich bohaterów na tle dziejów politycznych epoki. W pokażnej liczbie artykułów badacz poddał analizie wiele dotąd niezbadanych, względnie marginalizowanych problemów z okresu koegzystencji Litwy i Polski w ramach unii personalnej⁶⁰. Oryginalne tezy i ustalenia badawcze Profesora przyjmowane są wśród specjalistów z uznaniem i życzliwością, nade wszystko za ich rzetelność badawczą i ogromną erudycję.

⁵⁵ Tenże, *De apostasia quarta et vindicta eius – o niezrealizowanych planach obalenia krzyżackiego władztwa w Prusach u schyłku XIII w.*, [w:] *Kaci, święci, templariusze*, red. B. Śliwiński, Malbork 2008, s. 79-96.

⁵⁶ J. Nikodem, *Polska i Litwa wobec husyckich Czech w latach 1420-1433, Studium o polityce dynastycznej Władysława Jagiełły i Witolda Kiejstutowicza*, Poznań 2004.

⁵⁷ Tenże, *Zbigniew Oleśnicki w historiografii polskiej*, Kraków 2001.

⁵⁸ Tenże, *Jadwiga, król Polski*, Wrocław 2009.

⁵⁹ Tenże, *Witold, wielki książę litewski (1354 lub 1355 – 27 października 1430)*, Kraków 2013.

⁶⁰ Tenże, *Przyczyny zamordowania Zygmunta Kiejstutowicza*, [w:] „Białoruskie Zeszyty Historyczne” 17 (2002), s. 5-33; Tenże, *Jedynowładztwo czy diarchia? Przyczynek do dziejów ustroju Wielkiego Księstwa Litewskiego do końca XIV wieku*, [w:] „Zapiski Historyczne” 68 (2003), 4, s. 7-30; Tenże, *Charakter rządów Skirgieli i Witolda na Litwie w latach 1392-1397*, [w:] „Lituana-Slavica Posnaniensa, Studia Historica” 11 (2005), s. 153-163; Tenże, *Bunt Świdrygieli w Witebsku*, [w:] „Białoruskie Zeszyty Historyczne” 32 (2009), s. 5-20; Tenże, *Długosz o początkach związku polsko-litewskiego, Przyczynek do dyskusji nad znaczeniem krewskiego „applicare”*, [w:] Tamże 34 (2010), s. 20-38; Tenże, *Akt krewski i jego znaczenie*, [w:] *Poznań-Wilno, Studia historyczne w roku tysiąclecia Państwa Litewskiego*, red. Z. Wojtkowiak, Poznań 2010, s. 111-143; Tenże, *Unia horodelska, Skuteczny kompromis czy zarzewie przyszłych konfliktów?*, [w:] „Zapiski Historyczne” 78 (2013), 3, s. 7-38.

Równie ważną gałęzią wiedzy uprawianą w poznańskim ośrodku naukowym, którą objął niniejszy przegląd, jest historia militarna. Historią wojskowości zajmowali się nie tylko wybitni znawcy tej dziedziny wiedzy — historycy wojskowi. Historia rodzimego oręża absorbowała także (co potwierdzają dokonania poznańskich uczonych z początków obecnego stulecia) wielu uczonych, którzy na co dzień poświęcają się na przykład badaniom dziejów politycznych lub innym subdyscyplinom nauki historycznej.

Na pierwszym miejscu w tym nurcie badawczym należy niewątpliwie wymienić prof. Benona Miśkiewicza, wybitnego historyka wojskowości, niestety, już nieżyjącego⁶¹. W ostatnich latach życia uczonego zauważyć można pewien zwrot w jego badaniach nad historią wojskową. Przeniósł on punkt ciężkości swoich dociekań z dziejów wojskowości państwa polskiego w czasach średniowiecznych na rzecz badań z polskiej historiografii wojskowej i wybranych aspektów wojskowości XX-wiecznej⁶². Z drugiej strony trzeba również pamiętać o tym, iż znaczne przewartościowania w kierunkach badawczych Profesora aż tak drastycznie nie wpłynęły na zaniechanie badań nad wojskowymi aspektami polskiego średniowiecza. W latach 2001–2008 opublikował niezwykle ważne studium *Wielkopolska w dziejach oręża polskiego (X–XX wiek)*⁶³, w którym między innymi syntetycznie podsumował rolę Wielkopolski w militarnych dziejach Polski średniowiecznej. Dodatkowo wydał dwa artykuły, w których uwzględnił obronność Polski w okresie wczesnofeudalnym⁶⁴, a także *Militarne tradycje polsko-litewskie spod Grunwaldu*⁶⁵.

Profesor Karol Olejnik⁶⁶, uczeń śp. Miśkiewicza, obecnie przebywa na zasłużonej emeryturze, co nie przeszkadza mu jednak w prowadzeniu badań nad rodzimą wojskowością w wiekach średnich. Efektem finalnym zakrojonej na szeroką skalę pracy są nie tylko pożyteczne podsumowania

⁶¹ Zob. szerzej: Z. Pilarczyk, *Prof. dr. hab. Benon Miśkiewicz (1930-2008)*, [w:] „Studia z Dziejów Polskiej Historiografii Wojskowej” 11 (2009), s. 9-17.

⁶² M. Samp, *Główne kierunki badawcze i najnowsze osiągnięcia naukowe Zakładu Historii Wojskowej Instytutu Historii im. Adama Mickiewicza w Poznaniu* [artykuł w druku].

⁶³ B. Miśkiewicz, *Wielkopolska w dziejach oręża polskiego (X-XX wiek)*, Poznań 2008.

⁶⁴ Tenże, *Strategia obrony Polski we wczesnym średniowieczu*, [w:] *Cognitioni gestorum ...*, s. 263-269.

⁶⁵ Tenże, *Militarne tradycje polsko-litewskie spod Grunwaldu*, [w:] *Kultura polityczna w Polsce*, t. 6, *Litwa w polskiej tradycji i kulturze politycznej*, cz. 1, red. M. Kosman, Poznań 2006, s. 25-35.

⁶⁶ Zob. szerzej: Z. Pilarczyk, *Karol Olejnik – badacz dziejów militarnych Rzeczypospolitej*, [w:] „Studia z Dziejów Polskiej Historiografii Wojskowej” 14 (2013), s. 17-34.

dotychczasowego stanu badań w postaci opracowań syntetycznych⁶⁷, ale kluczowe artykuły, w których autor porusza różne zagadnienia, począwszy od dziejów wcześniejszego średniowiecza, na schyłku polskich dziejów średniowiecznych skończywszy⁶⁸.

Z Zakładu Historii Wojskowej Instytutu Historii znaczący wkład w wyjaśnienie wielu nurtujących kwestii z zakresu wojskowości mają również prof. UAM dr hab. Zbigniew Pilarczyk (obecny kierownik) oraz dr Michał Bogacki (jego pracownik naukowy w latach 2006–2011). Ten pierwszy jest znawcą polskiej architektury militarnej od średniowiecza po XX wiek. Jeszcze przed przyjętą w niniejszych rozważaniach cezurą czasową autor w oparciu o obronioną dysertację doktorską wydał monografię poświęconą obronności Poznania, w której nie omieszkął poddać analizie okresu średniowiecznego w dziejach fortyfikacji miasta⁶⁹. Problematykę architektury obronnej stołecznego grodu (miasta) Wielkopolski Pilarczyk podjął jeszcze później parokrotnie, jednak jego publikacje w tym obszarze należą do rzadkości, gdyż w ostatnich latach punkt ciężkości swoich badań historyk przesunął na czasy znacznie późniejsze. Bogacki interesował się wojskiem polskim w okresie wczesnofeudalnym, o czym może świadczyć chociażby wydana przez niego na podstawie uprzednio obronionego doktoratu książka *Przemiany wojskowości polskiej od połowy X wieku do 1138 roku. Kształt i organizacja armii*⁷⁰. O historii wojskowej X–XII wieku autor wypowiadał się jeszcze kilkakrotnie, publikując artykuły, w których poruszał nie tylko zagadnienia

⁶⁷ K. Olejnik, *Historia wojska polskiego*, Poznań 2000; Tenże, *Dzieje oręża polskiego*, Toruń 2004.

⁶⁸ Tenże, *Teatr działań wojennych Polski wczesnofeudalnej*, [w:] *Cognitioni gestorum...*, s. 271-276; Tenże, *Koalicje pierwszych Piastów*, [w:] *Przełomy w historii, XVI Powszechny Zjazd Historyków Polskich, Wrocław 15-18 września 1999 roku*, Toruń 2002, s. 445-449; Tenże, *Walki Bolesława Krzywoustego o Pomorze zachodnie*, [w:] *Żołnierz polski na Pomorzu Zachodnim X-XX wiek, Materiały z sesji naukowej z 10 listopada 1999 r.*, red. K. Kozłowski, A. Wojtaszak, Szczecin 2001, s. 77-87; Tenże, *Wyprawy krzyżowe w średniowiecznych źródłach polskich*, [w:] *Rycerstwo Europy Środkowo-Wschodniej wobec idei krucjat*, red. W. Peltz, J. Dudek, Zielona Góra 2002, s. 7-15; Tenże, *Polityczne i militarne problemy polsko-zachodniopomorskie do XIII wieku*, [w:] *Pomorze Zachodnie w tysiącleciu*, red. P. Bartnik, K. Kozłowski, Szczecin 2000, s. 41-46; Tenże, „*Wielka Wojna*” 1409-1410 i bitwa pod Grunwaldem, [w:] *Bitwy decydujące o losach Europy Środkowej*, red. J. Gmitruk, Warszawa 2010, s. 25-42.

⁶⁹ Z. Pilarczyk, *Obronność Poznania w latach 1253-1793*, Warszawa-Poznań 1988.

⁷⁰ M. Bogacki, *Przemiany wojskowości polskiej od połowy X wieku do 1138 roku, Kształt i organizacja armii*, Toruń 2007.

organizacji polskiego wojska⁷¹, ale także szerzej przypatrzył się kwestiom obronności⁷² i wczesnofeudalnej ekonomice wojennej⁷³. Bogacki jest także ekspertem w dziedzinie bronioznawstwa. W 2009 roku na rynku wydawniczym pojawiła się jego monografia o broni wojsk polskich w X–XV wieku⁷⁴.

Zwróciliśmy już uwagę na to, iż Gerard Labuda dzięki swoim badaniom zrewidował część ustaleń w historiografii politycznej czy kościelnej. Nie możemy też zapomnieć o tym, że wniósł sporo dobrych jakościowo prac historyczno-wojennych do dorobku polskiej historiografii wojskowej. Jeśli chodzi o ostatnią wyodrębnioną grupę, to opublikował między innymi dwa teksty o bitwie pod Legnicą z 1241 roku: „*Gorze się nam stało*” — *legenda i prawda o bitwie z Tatarami pod Legnicą w roku 1241*⁷⁵, *Epizod raciborski w wyprawie tatarskiej na Polskę w r. 1241*⁷⁶. Oba teksty stanowią kontynuację badań uczonego nad wybranymi zagadnieniami bitwy na *Dobrym Polu* z lat wcześniejszych⁷⁷. Szczególnie istotne informacje z dziejów militarnych państwa wczesnopiastowskiego możemy również znaleźć w dwóch biografiiach — o Mieszku I⁷⁸ oraz

⁷¹ Tenże, *Charakter występowania wojowników obcych w siłach monarchii wczesnopiastowskiej*, [w:] „*Studia z Dziejów Polskiej Historiografii Wojskowej*”, Numer specjalny, *Studia Historyczne*, red. K. Olejnik, Z. Pilarczyk, Poznań 2005, s. 21-43; Tenże, *Relacja Ibrahima ibn Jakuba jako obraz wojskowości polskiej w początkach monarchii wczesnopiastowskiej*, [w:] *Mare Integrans, Studia z dziejów wybrzeży Morza Bałtyckiego, Materiały z I sesji naukowej Dziejów Ludów Morza Bałtyckiego, Wolin 6-7 sierpnia 2005*, Toruń 2005, s. 147-174.

⁷² Tenże, *Obronny charakter granic pierwszej monarchii wczesnopiastowskiej*, [w:] *Od najazdów pogańskich dotąd są państwa Waszej Królewskiej Mości spokojne... Studia ofiarowane w siedemdziesiątą rocznicę urodzin profesorowi Karolowi Oejnikowi*, red. Z. Pilarczyk, M. Franz, Toruń 2008, s. 72-89.

⁷³ Tenże, *Ekonomiczne aspekty wojskowości w okresie monarchii wczesnopiastowskiej*, [w:] *Ekonomia a wojna, Studia i szkice*, red. M. Franz, Toruń 2011, s. 57-90.

⁷⁴ Tenże, *Broń wojsk polskich w okresie średniowiecza*, Zakrzewo 2009.

⁷⁵ G. Labuda, „*Gorze się nam stało*” — *legenda i prawda o bitwie z Tatarami pod Legnicą w roku 1241*, [w:] „*Szkice Legnickie*” 22 (2001), s. 1-22.

⁷⁶ Tenże, *Epizod raciborski w wyprawie tatarskiej na Polskę w r. 1241*, [w:] *Społeczeństwo, armia i polityka w dziejach Polski i Europy, Studia z dziejów politycznych i wojskowych dedykowane profesorowi Benonowi Miśkiewiczowi z okazji jubileuszu siedemdziesiąt urodzin*, red. A. Czubiński, B. Lapis, C. Łuczak, Poznań 2002, s. 173-182.

⁷⁷ Tenże, *Wojna z Tatarami w roku 1241*, [w:] „*Przegląd Historyczny*” 50 (1959), 2, s. 189-224; Tenże, *O udziale Krzyżaków i o śmierci wielkiego mistrza zakonu krzyżackiego Poppo von Osterna w bitwie z Tatarami pod Legnicą w roku 1241*, [w:] „*Zapiski Historyczne*” 47 (1982), 4, s. 89-101; Tenże, *Zaginiona Kronika z pierwszej połowy XIII wieku w Rocznikach Królestwa Polskiego Jana Długosza, Próba rekonstrukcji*, Poznań 1984.

⁷⁸ Tenże, *Mieszko I*, Wrocław 2002.

Mieszku II⁷⁹, w których autor przedstawił swoją wykładnię prowadzonych wówczas wojen przez władców Polski.

Dzieje wojen polskich od X do XV wieku przewijają się także przez teksty innych uczonych. Szczególne miejsce zajmują tu badania nad biografistyką. Biografie dostarczają mnóstwo cennych informacji o militarnej stronie aktywności poszczególnych panujących. Historycy z IH na przestrzeni kilku lat wydali (względnie wznowili lub poprawili) kilka opracowań naukowych lub popularnonaukowych. Do najważniejszych możemy zaliczyć publikacje dotyczące panowania: Bolesława Chrobrego⁸⁰, Władysława Hermana⁸¹, Bolesława Kędzierzawego⁸², Kazimierza Sprawiedliwego⁸³, Przemysła I⁸⁴, Przemysła II⁸⁵, Jadwigi Andegaweńskiej⁸⁶, księcia Witolda⁸⁷, Władysława Jagiełły⁸⁸, Władysława Warneńczyka⁸⁹.

Rekapitulując przeprowadzony przegląd badań, musimy mieć na uwadze ogromną liczbę prac wydanych przez historyków poznańskich w badanym okresie czasowym. Z pewnością przegląd nie obejmuje całości problematyki, a dokonana systematyzacja jest jedynie pewną próbą uporządkowania bogatego materiału historiograficznego. Autor zdaje sobie również sprawę z tego, że jego wysiłek badawczy obarczony jest pewnymi uproszczeniami, od których nie udało się uciec w tego typu publikacji, bowiem dogłębna analiza historiograficzna wymagałaby głębszego i bardziej wielostronnego spojrzenia, na przykład w formie książkowej.

Problematyka prowadzonych badań z obszaru źródłoznawstwa, polityki i wojskowości polskiej w wiekach średnich w poznańskim ośrodku naukowym jest bardzo szeroka. Na przestrzeni ponad dekady mediewiści wielkopolscy mieli wiele okazji, by wypowiedzieć się na interesujące ich zagadnienia. Czynili to na różnych konferencjach, systematycznie publikowali swoje teksty w czasopiśmie historycznych o zasięgu krajowym i międzynarodowym. Uwieńczeniem, częstokroć żmudnych kilkuletnich eksploracji heurystycznych i hermeneu-

⁷⁹ Tenże, *Mieszko II król Polski (1025-1034), Czasy przelomu w dziejach państwa polskiego*, Poznań 2008.

⁸⁰ J. Strzelczyk, *Bolesław Chrobry*, Poznań 2003 (wyd. II).

⁸¹ Zob. przypis 44.

⁸² Zob. przypis 45.

⁸³ Zob. przypis 23.

⁸⁴ Zob. przypis 48.

⁸⁵ Zob. przypis 49.

⁸⁶ Zob. przypis 58.

⁸⁷ Zob. przypis 59.

⁸⁸ J. Krzyżaniakowa, J. Ochmański, *Władysław II Jagiełło*, Wrocław 2006 (wyd. II).

⁸⁹ K. Olejnik, *Władysław III Warneńczyk (1424-1444)*, Kraków 2007 (wyd. II).

tycznych, były solidne monografie, powstałe w niektórych przypadkach na podstawie obronionych rozpraw doktorskich i habilitacyjnych.

Uczeni poznańscy ogłaszali drukiem wiele opracowań źródłoznawczych. W poruszanych tam zagadnieniach przypatrywali się nie tylko podstawowemu materiałowi badawczemu, tj. źródłom kronikarskim czy annalistycznym, ale dokładali wszelkich starań, by przybliżyć czytelnikowi zasób innych równie ważnych źródeł z kręgu sfragistyki, heraldyki, dyplomatyki czy numizmatyki. Wysiłki źródłoznawcze poznańskich uczonych w dobie tak dziś rozpowszechnionego interdyscyplinarnego wymiaru badań przyczyniają się do prowadzenia bardziej dogłębnych studiów analitycznych nad wieloma problemami z różnych płaszczyzn interpretacyjnych. Historycy parający się dziejami politycznymi w pracach historyków poznańskich otrzymali częstokroć nową wykładnię procesu dziejowego, rewaloryzującego w dużej mierze poprzednie analizy politologiczne. Badacze dziejów wojskowości mogą korzystać z różnych analiz historycznowojskowych ogniskujących się nie tylko na wojnach Polski w X–XV wieku, ale także na kwestiach rodzimego wojskoznawstwa czy bronioznawstwa.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Biniś-Szkopek M., *Bolesław IV Kędzierzawy – książę Mazowsza i princeps*, Poznań 2009.
- [2] Biniś-Szkopek M., *Dzielnica Bolesława Kędzierzawego w testamencie Krzywoustego*, [w:] *Cognitioni gestorum, Studia z dziejów średniowiecza dedykowane Profesorowi Jerzemu Strzelczykowi*, red. D. A. Sikorski, A. M. Wyrwa, Poznań-Warszawa 2006.
- [3] Biniś-Szkopek M., *Kiedy brat jest wrogiem, czyli jak walki synów Bolesława Krzywoustego wpłynęły na zmianę struktur elit władzy w państwie piastowskim*, [w:] *Bezpieczeństwo – świat – Europa – Polska, Od przeszłości ku przyszłości*, red. K. Dopierała, Z. Dziemianko, Poznań 2009.
- [4] Biniś-Szkopek M., *Konflikty w łonie dynastii piastowskiej a wzrost znaczenia możnowładztwa na przykładzie sporów synów Bolesława Krzywoustego*, [w:] *Pierwsze polsko-czeskie forum młodych mediewistów*, Materiały z konferencji naukowej, Gniezno, 27-29 września 2005 r., red. J. Dobosz, J. Kujawiński, M. Matla-Kozłowska, Poznań 2007.
- [5] Biskup M., *W dziewięćdziesięciolecie urodzin Profesora Gerarda Labudy*, [w:] „Zapiski Historyczne” 71 (2006), 2-3.

- [6] Bogacki M., *Broń wojsk polskich w okresie średniowiecza*, Zakrzewo 2009.
- [7] Bogacki M., *Charakter występowania wojowników obcych w siłach monarchii wczesnopiastowskiej*, [w:] „Studia z dziejów Polskiej Historiografii Wojskowej”, Numer specjalny, *Studia Historyczne*, red. K. Olejnik, Z. Pilarczyk, Poznań 2005.
- [8] Bogacki m., *Ekonomiczne aspekty wojskowości w okresie monarchii wczesnopiastowskiej*, [w:] *Ekonomia a wojna, Studia i szkice*, red. M. Franz, Toruń 2011.
- [9] Bogacki M., *Obronny charakter granic pierwszej monarchii wczesnopiastowskiej*, [w:] *Od najazdów pogańskich dotąd są państwa Wazszej Królewskiej Mości spokojne... Studia ofiarowane w siedemdziesiątą rocznicę urodzin profesorowi Karolowi Oejnikowi*, red. Z. Pilarczyk, M. Franz, Toruń 2008.
- [10] Bogacki M., *Przemiany wojskowości polskiej od połowy X wieku do 1138 roku, Kształt i organizacja armii*, Toruń 2007.
- [11] Bogacki M., *Relacja Ibrahima ibn Jakuba jako obraz wojskowości polskiej w początkach monarchii wczesnopiastowskiej*, [w:] *Mare Integrans, Studia z dziejów wybrzeży Morza Bałtyckiego, Materiały z I sesji naukowej Dziejów Ludów Morza Bałtyckiego, Wolin 6-7 sierpnia 2005*, Toruń 2005.
- [12] Dobosz J., *Falsyfikaty jako przedmiot badań polskiej dyplomatyki średniowiecznej*, [w:] *Bellicum diplomaticum IV Thorunense, Dyplomatyka staropolska, Stan obecny i perspektywy badań*, red. W. Chorażyczewski, J. Tandecki, K. Kopiński, Toruń 2011.
- [13] Dobosz J., *Gerard Labuda jako popularyzator wiedzy o najstarszych dziejach państwowości polskiej i początkach organizacji kościelnej w Polsce*, [w:] *Początki państwa i kościoła polskiego w badaniach profesora Gerarda Labudy*, Poznań 2011.
- [14] Dobosz J., *Kazimierz II Sprawiedliwy*, Poznań 2011.
- [15] Dobosz J., *Kazimierz Sprawiedliwy w opinii mistrza Wincentego*, [w:] *Wielkopolska – Polska – Czechy, Studia z dziejów średniowiecza ofiarowane Profesorowi Bronisławowi Nowackiemu*, red. J. Jaskulski, Z. Górczak, Poznań 2009.
- [16] Dobosz J., *Początki państwa i kościoła w przekazie Roczników Jana Długosza*, [w:] „Zeszyty Długoszowskie” 9 (2010).
- [17] Dobosz J., *Wokół trzeciego podziału Wielkopolski między synów Władysława Odonica*, [w:] „Studia Lednickie” 8 (2005).
- [18] Dorna M., *Bracia zakonu krzyżackiego w Prusach w latach 1228-1309, Studium prozopograficzne*, Poznań 2004.

- [19] Dorna M., *De apostasia quarta et vindicta eius – o niezrealizowanych planach obalenia krzyżackiego władztwa w Prusach u schyłku XIII w.*, [w:] *Kaci, święci, templariusze*, red. B. Śliwiński, Malbork 2008.
- [20] Dorna M., *Przywilej kruszwicki Konrada Mazowieckiego z czerwca 1230 roku, przyczynek do genezy państwa krzyżackiego w Prusach*, [w:] „Zapiski Historyczne” 73 (2008), 1.
- [21] Jasiński T., *Czy Gall Anonim to Monachus Littorensis?*, [w:] „Kwartalnik Historyczny” 112 (2005), 3.
- [22] Jasiński T., *Czy państwo polskie za Mieszka I było suwerenne*, [w:] „Studia nad dawną Polską” 2 (2009).
- [23] Jasiński T., *Dalsze rozważania o włoskim pochodzeniu Galla Anonima*, [w:] *Miasta, ludzie, instytucje, znaki, Księga jubileuszowa ofiarowana Profesor Bożenie Wyrozumskiej w 75. rocznicę urodzin*, red. Z. Piech, Kraków 2008.
- [24] Jasiński T., *Die Poetik in der Chronik des Gallus Anonymus*, [w:] „Frühmittelalterliche Studien” 43 (2009).
- [25] Jasiński T., *Die Deutsche Geschichtsschreibung des 10. Jahrhunderts und die Anfänge der polnischen Annalistik (Zusammenfassung)*, [w:] „Bulletin der Polnischen Historischen Mission” 2 (2004).
- [26] Jasiński T., *Dzieje Zakonu Krzyżackiego w dorobku naukowym Profesora Gerarda Labudy*, [w:] *Naukowe dzieło Profesora Gerarda Labudy*, red. J. Dobosz, Poznań 2006.
- [27] Jasiński T., *Jak Gall Anonim tworzył *veloxy*? Przyczynek do poznania rytmiki Kroniki polskiej*, [w:] *Klio viae et invia, Opuscula Marco Cewińskiego dedicata*, red. A. Odrzywolska-Kidawa, Warszawa 2010.
- [28] Jasiński T., *Kronika polska Galla Anonima w świetle unikatowej analizy komputerowej nowej generacji*, Poznań 2011.
- [29] Jasiński T., *O pochodzeniu Galla Anonima*, Kraków 2008.
- [30] Jasiński T., *Otto III. und Boleslaw der Tapfere – zwei unberkannte Aspekte des Treffens von Gnesen im Jahr 1000*, [w:] *Ein Beitrag zur Geschichte der deutsch-polnischen Beziehungen*, Kassel 2008.
- [31] Jasiński T., *Początki Polski w nowym świetle*, [w:] *Powrót do źródeł, Pamiętnik XVIII Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Olsztynie 16-19 września*, red. J. Gancewski, N. Kasperek, A. Korytka, Olsztyn 2010.
- [32] Jasiński T., *Rocznik obcy w Roczniku kapituły krakowskiej*, [w:] *Scriptura custos memoriae, Prace historyczne*, red. D. Zydorek, Poznań 2001.
- [33] Jasiński T., *Rola Rocznika augijskiego w rozwoju annalistyki polskiej i niemieckiej*, [w:] „Roczniki Historyczne” 69 (2003).

- [34] Jasiński T., *Rozwój średniowiecznej prozy rytmicznej a pochodzenie i wykształcenie Galla Anonima*, [w:] *Cognitioni gestorum ...*.
- [35] Jasiński T., *Rymy i rytmy w „Kronice polskiej” Galla Anonima*, [w:] *In tempore belli et pacis, Ludzie – Miejsca – Przedmioty, Księga pamiątkowa dedykowana prof. dr. hab. Janowi Szymczakowi w 65-lecie urodzin i 40-lecie pracy naukowo-dydaktycznej*, red. T. Grab, Warszawa 2011.
- [36] Jasiński T., *Tytułatura Bolesława Chrobrego na zjeździe gnieźnieńskim*, [w:] *Memoriae amici et magistri, Studia historyczne poświęcone pamięci Prof. Wacława Korty (1919-1999)*, red. M. Derwich, W. Mrozowicz, R. Żerelik, Wrocław 2001.
- [37] Jasiński T., *Zagadnienie autorstwa Rocznika obcego, Przyczynek do dziejów historiografii niemieckiej X stulecia*, [w:] „Roczniki Historyczne” 68 (2002).
- [38] Jasiński T., *Życie i dzieło Profesora Gerarda Labudy*, [w:] „Studia Źródłoznawcze” 48 (2010).
- [39] Kosman M., *Polska granica zachodnia, Siedem dekad badań Gerarda Labudy*, [w:] „Przegląd Zachodni” 67 (2011), 2.
- [40] Kosman M., *Profesor Gerard Labuda (1916-2010)*, [w:] „Rocznik Kaliski” 36 (2010).
- [41] Krawiec A., *Ciekawość świata w średniowiecznej Polsce, Studium z dziejów geografii kreacyjnej*, Poznań 2010.
- [42] Krawiec A., *Drugi rękopis Historii Tartarów autorstwa C. de. Bridra*, [w:] „Roczniki Historyczne” 74 (2008).
- [43] Krawiec A., *Główne problemy metodologiczne i źródłowe badań nad seksualnością w średniowieczu*, [w:] *Ad fontes, O naturze źródła historycznego*, red. S. Rosik, P. Wiszewski, Wrocław 2004.
- [44] Krawiec A., *Kilka uwag na temat genezy Kroniki Wielkopolskiej*, [w:] *Wielkopolska – Polska – Czechy, Studia z dziejów średniowiecza ofiarowane Profesorowi Bronisławowi Nowackiemu*, red. Z. Górczak, J. Jaskulski, Poznań 2009.
- [45] Krawiec A., *Król bez korony, Władysław I Herman książę Polski*, Warszawa 2014.
- [46] Krawiec A., *Nie tylko curiositas – z dziejów ludzkiej ciekawości w średniowieczu*, [w:] „Przegląd Humanistyczny” 48 (2004), 1.
- [47] Krawiec A., *Wyobrażenia geograficzne w kronice Wincentego*, [w:] *Onus Athlanteum, Studia nad Kroniką biskupa Wincentego*, red. A. Dąbrówka, W. Wojtowicz, Warszawa 2009.
- [48] Krzyżaniakowa J., Ochmański J., *Władysław II Jagiello*, Wrocław 2006 (wyd. II).

- [49] Kucharski G., *Kujawy po śmierci księcia Kazimierza Konradowica, Wydarzenia z lat 1269-1271*, [w:] *Mieszczanie, wasale, zakonnicy*, red. B. Śliwiński, Malbork 2004.
- [50] Kucharski G., *Początki rządów księcia Kazimierza Konradowica na Kujawach (1230—1237)*, [w:] *Biskupi, lennicy, żeglarze*, red. B. Śliwiński, Gdańsk 2003.
- [51] Kürbis B., *Źródło w historycznych dociekaniach Gerarda Labudy*, [w:] *Naukowe dzieło ...*.
- [52] Labuda G., *Czy książęta gdańscy dynastii Subisławiców byli w XII i w początkach XIII wieku namiestnikami krakowskich książąt-pryncepsów?*, [w:] *Księga jubileuszowa profesora Feliksa Kiryka*, red. A. Jureczko, F. Leśniak, Z. Noga, Kraków 2004.
- [53] Labuda G., *Epizod raciborski w wyprawie tatarskiej na Polskę w r. 1241*, [w:] *Spółczesność, armia i polityka w dziejach Polski i Europy, Studia z dziejów politycznych i wojskowych dedykowane profesorowi Benonowi Miśkiewiczowi z okazji jubileuszu siedemdziesiąta urodzin*, red. A. Czubiński, B. Lapis, C. Łuczak, Poznań 2002.
- [54] Labuda G., „*Gorze się nam stało*” – *legenda i prawda o bitwie z Tatarami pod Legnicą w roku 1241*, [w:] „*Szkice Legnickie*” 22 (2001).
- [55] Labuda G., *Historia Kaszubów w dziejach Pomorza*, t. 1, *Czasy średniowieczne*, Gdańsk 2006.
- [56] Labuda G., *Ibrahim ibn Jakub o stosunkach polsko-niemieckich w latach 963-966*, [w:] „*Studia Źródłoznawcze*” 45 (2007).
- [57] Labuda G., *Jeden czy dwa roczniki niemieckie u podstaw polskiego rocznikarstwa*, [w:] „*Studia Źródłoznawcze*” 39 (2001).
- [58] Labuda G., *Mieszko I*, Wrocław 2002.
- [59] Labuda G., *Mieszko II król Polski (1025-1034), Czasy przełomu w dziejach państwa polskiego*, Poznań 2008.
- [60] Labuda G., *O badaniach nad zjazdem gnieźnieńskim roku 1000, Spostrzeżenia i zastrzeżenia*, [w:] „*Roczniki Historyczne*” 68 (2002).
- [61] Labuda G., *O sprawcach zabójstwa księcia Leszka Białego w Gąsawie w roku 1227 – po raz drugi*, [w:] „*Zapiski Historyczne*” 68 (2003), 4.
- [62] Labuda G., *O stosunkach prawno-politycznych państwa polskiego z państwem niemieckim w X-XI wieku (w związku z pracą: J. Sochacki, Stosunki publicznoprawne między państwem polskim a Cesarstwem Rzymskim w latach 963-1102, Słupsk-Gdańsk 2003)*, [w:] „*Czasopismo Prawno-Historyczne*” 57 (2005), 1.

- [63] Labuda G., *O udziale Krzyżaków i o śmierci wielkiego mistrza zakonu krzyżackiego Poppo von Osterna w bitwie z Tatarami pod Legnicą w roku 1241*, [w:] „Zapiski Historyczne” 47 (1982), 4.
- [64] Labuda G., *O zakresie rzekomych uprawnień Królestwa Niemieckiego i Marchii Brandenburskiej nad całym Pomorzem we wczesnym średniowieczu*, [w:] „Roczniki Historyczne” 73 (2007).
- [65] Labuda G., *Podstawy polityczno-prawne kupna Pomorza Gdańskiego przez Zakon Krzyżacki od margrabiów brandenburskich w r. 1309/1310*, [w:] „Roczniki Historyczne” 71 (2005).
- [66] Labuda G., *Stanowisko prawno-publiczne ksiąząt Pomorza Nadwiślańskiego na przełomie XII i XIII wieku*, [w:] „Zapiski Historyczne” 66 (2001).
- [67] Labuda G., *W sprawie autorstwa i miejsca napisania Żywotu pierwszego świętego Wojciecha*, [w:] „Studia Źródłoznawcze” 42 (2004).
- [68] Labuda G., *Wojna z Tatarami w roku 1241*, [w:] „Przegląd Historyczny” 50 (1959), 2.
- [69] Labuda G., *Zaginiona Kronika z pierwszej połowy XIII wieku w Rocznikach Królestwa Polskiego Jana Długosza, Próba rekonstrukcji*, Poznań 1984.
- [70] Matla-Kozłowska M., *Bolesław Chrobry – legalny władca Czech czy uzurpator*, [w:] „Mówią Wieki” 3 (2010).
- [71] Matla-Kozłowska M., *Czy kobieta zasługiwała na zainteresowanie rocznikarzy? Rozważania na podstawie najstarszej annalistyki polskiej i czeskiej*, [w:] *Hominem quaerere, Człowiek w źródle historycznym*, red. S. Rosik, P. Wiszewski, Wrocław 2008.
- [72] Matla-Kozłowska M., *Kwestia zależności polskiego i czeskiego rocznikarstwa od drugiej połowy XI w. do połowy XIII w.*, [w:] „Studia Źródłoznawcze” 43 (2005).
- [73] Matla-Kozłowska M., *Państwo Piastów i Przemyślidów u schyłku X wieku – walka o „regnum ablatum”*, [w:] *Pierwsze polsko ...*.
- [74] Matla-Kozłowska M., *Pierwsi Przemyślidzi i ich państwo (od X do połowy XI wieku), Ekspansja terytorialna i jej polityczne uwarunkowania*, Poznań 2008.
- [75] Matla-Kozłowska M., *Czechy*, Poznań 2014.
- [76] Matla-Kozłowska M., *Qui a quo – wzajemne wpływy polskiego i czeskiego rocznikarstwa we wczesnym średniowieczu (X-XI w.)*, [w:] *Causa creandi, O pragmatyce źródła historycznego*, red. S. Rosik, P. Wiszewski, Wrocław 2005.

- [77] Matla-Kozłowska M., *Rocznik krótki w kontekście wzajemnych wpływów polskiego i czeskiego roznikarstwa*, [w:] „Acta Universitatis Carolinae, Philosophicae et Historia” 1-2 (2002).
- [78] Matla-Kozłowska M., *Źródła Annales Magdeburgenses brevissimi w kontekście zapisek „obcych” polskiego roznikarstwa*, [w:] „Studia Historyczne” 48 (2005).
- [79] Michałowski R., *Początki państwa polskiego w badaniach naukowych Gerarda Labudy*, [w:] *Naukowe dzieło ...*.
- [80] Miśkiewicz B., *Militarne tradycje polsko-litewskie spod Grunwaldu*, [w:] *Kultura polityczna w Polsce*, t. 6, *Litwa w polskiej tradycji i kulturze politycznej*, cz. 1, red. M. Kosman, Poznań 2006.
- [81] Miśkiewicz B., *Strategia obrony Polski we wczesnym średniowieczu*, [w:] *Cognitioni gestorum ...*.
- [82] Miśkiewicz B., *Wielkopolska w dziejach oręża polskiego (X-XX wiek)*, Poznań 2008.
- [83] Nikodem J., *Akt krewski i jego znaczenie*, [w:] *Poznań-Wilno, Studia historyczne w roku tysiąclecia Państwa Litewskiego*, red. Z. Wojtkowiak, Poznań 2010.
- [84] Nikodem J., *Bunt Świdrygiełły w Witebsku*, [w:] „Białoruskie Zeszyty Historyczne” 32 (2009).
- [85] Nikodem J., *Charakter rządów Skirgiełły i Witolda na Litwie w latach 1392-1397*, [w:] „Litwana-Slavica Posnaniensa, Studia Historica” 11 (2005).
- [86] Nikodem J., *Długosz o początkach związku polsko-litewskiego, Przyczynek do dyskusji nad znaczeniem krewskiego „applicare”*, [w:] „Białoruskie Zeszyty Historyczne” 34 (2010).
- [87] Nikodem J., *Jadwiga, król Polski*, Wrocław 2009.
- [88] Nikodem J., *Jedynowładztwo czy diarchia? Przyczynek do dziejów ustroju Wielkiego Księstwa Litewskiego do końca XIV wieku*, [w:] „Zapiski Historyczne” 68 (2003), 4.
- [89] Nikodem J., *Polska i Litwa wobec husyckich Czech w latach 1420-1433, Studium o polityce dynastycznej Władysława Jagiełły i Witolda Kiejstutowicza*, Poznań 2004.
- [90] Nikodem J., *Przyczyny zamordowania Zygmunta Kiejstutowicza*, [w:] „Białoruskie Zeszyty Historyczne” 17 (2002).
- [91] Nikodem J., *Unia horodelska, Skuteczny kompromis czy zarzewie przyszłych konfliktów?*, [w:] „Zapiski Historyczne” 78 (2013).
- [92] Nikodem J., *Witold, wielki książę litewski (1354 lub 1355 – 27 października 1430)*, Kraków 2013.

- [93] Nikodem J., *Zegnanie Jawnuty ze stolca wielkksiążęcego w 1345 roku*, [w:] *Zamach stanu w dawnych społecznościach*, red. A. Sołtysik, Warszawa 2004.
- [94] Nikodem J., *Zbigniew Oleśnicki w historiografii polskiej*, Kraków 2001.
- [95] Nowacki B., *Czeskie roszczenia do korony w Polsce w latach 1290-1335*, Poznań 1987.
- [96] Nowacki B., *Przemysł I 1220/1221-1257, Księżę suwerennej Wielkopolski*, Kraków 2013.
- [97] Nowacki B., *Przemysł II, Odnowiciel korony polskiej (1257-1296)*, Kraków 2007 (wyd. II).
- [98] Nowacki B., *Rządy Przemysławidów w Polsce w ocenie historiografii polskiej*, [w:] *Przemysławidzi i Piastowie – twórcy i gospodarze średniowiecznych monarchii*, red. J. Dobosz, Poznań 2006.
- [99] Olejnik K., *Dzieje oręża polskiego*, Toruń 2004.
- [100] Olejnik K., *Historia wojska polskiego*, Poznań 2000.
- [101] Olejnik K., *Koalicje pierwszych Piastów*, [w:] *Przełomy w historii, XVI Powszechny Zjazd Historyków Polskich, Wrocław 15-18 września 1999 roku*, Toruń 2002.
- [102] Olejnik K., *Polityczne i militarne problemy polskozachodniopomorskie do XIII wieku*, [w:] *Pomorze Zachodnie w tysiącleciu*, red. P. Bartnik, K. Kozłowski, Szczecin 2000.
- [103] Olejnik K., *Teatr działań wojennych Polski wczesnofeudalnej*, [w:] *Cognitioni gestorum ...*.
- [104] Olejnik K., *Walki Bolesława Krzywoustego o Pomorze zachodnie*, [w:] *Żołnierz polski na Pomorzu Zachodnim X-XX wiek, Materiały z sesji naukowej z 10 listopada 1999 r.*, red. K. Kozłowski, A. Wojtaszak, Szczecin 2001.
- [105] Olejnik K., *„Wielka Wojna” 1409-1410 i bitwa pod Grunwaldem*, [w:] *Bitwy decydujące o losach Europy Środkowej*, red. J. Gmitruk, Warszawa 2010.
- [106] Olejnik K., *Władysław III Warneńczyk (1424-1444)*, Kraków 2007 (wyd. II).
- [107] Olejnik K., *Wyprawy krzyżowe w średniowiecznych źródłach polskich*, [w:] *Rycerstwo Europy Środkowo-Wschodniej wobec idei krucjat*, red. W. Peltz, J. Dudek, Zielona Góra 2002.
- [108] Pilarczyk, *Karol Olejnik – badacz dziejów militarnych Rzeczypospolitej*, [w:] *„Studia z Dziejów Polskiej Historiografii Wojskowej” 14 (2013)*.
- [109] Pilarczyk Z., *Prof. dr. hab. Benon Miśkiewicz (1930-2008)*, [w:] *„Studia z Dziejów Polskiej Historiografii Wojskowej” 11 (2009)*.

- [110] Pokora P., *Dwie pieczęcie większe biskupa płockiego Jakuba (1396-1425)*, [w:] „Studia Płockie” 31 (2003).
- [111] Pokora P., *Herby arcybiskupa Mikołaja Trąby*, [w:] *Mikołaj Trąba, Mąż stanu i prymas Polski*, red. F. Kiryk, Kraków 2009.
- [112] Pokora P., *Herby na pieczęciach episkopatu doby jagiellońskiej (do końca XV w.)*, [w:] *Pieczęcie herbowe – herby na pieczęciach*, red. W. Drelicharz, Z. Piech, Warszawa 2011.
- [113] Pokora P., *Pieczęcie kapituły katedralnej gnieźnieńskiej*, [w:] „Studia Źródłoznawcze” 49 (2011).
- [114] Pokora P., *Pieczęcie księcia opolskiego Jana zwanego Kropidło*, [w:] *Cognitioni gestorum ...*.
- [115] Pokora P., *Sigilum perpetuum officialatus ecclesie Posnaniensis, Przyczynek badań nad sfragistyką urzędów kościelnych*, [w:] „Studia Źródłoznawcze” 39 (2001).
- [116] Pokora P., *Stan i perspektywy badań nad pieczęciami episkopatu średniowiecznej Polski*, [w:] *Pieczęcie w dawnej Rzeczypospolitej, Stan i perspektywy badań*, red. Z. Piech, J. Pakulski, J. Wroniszewski, Warszawa 2006.
- [117] Samp M., *Główne kierunki badawcze i najnowsze osiągnięcia naukowe Zakładu Historii Wojskowej Instytutu Historii im. Adama Mickiewicza w Poznaniu* [artykuł w druku].
- [118] Schramm T., *Gerard Labuda – zarys biografii*, [w:] *Naukowe dzieło ...*.
- [119] Skibiński E., *Dzierżwa i kronikarz wielkopolski, Powrót problemu*, [w:] *Scriptura custos ...*.
- [120] Skibiński E., *Epitafium Bolesława Chrobrego*, [w:] „Studia Epigraficzne” 2 (2006).
- [121] Skibiński E., *O metodach badania narracji w kronikach średniowiecznych*, [w:] „Kwartalnik Historyczny” 118 (2011).
- [122] Stróżyk P., *Barwne herby na średniowiecznej chrzcielnicy z katedry w Gnieźnie*, [w:] „Roczniki Historyczne” 74 (2008).
- [123] Stróżyk P., *Herby na pieczęciach cysterskich – wybrane zagadnienia*, [w:] *Pieczęcie herbowe ...*.
- [124] Stróżyk P., *O pieczęciach kapituły gnieźnieńskiej z wizerunkiem św. Wojciecha*, [w:] „Roczniki Historyczne” 73 (2007).
- [125] Stróżyk P., *Pieczęć prepozyta gubińskiego Henryka z 1253 roku*, [w:] „Zeszyty Lubińskie” 8 (2004).
- [126] Stróżyk P., *Rosa alba in campo rubeo – herb św. Wojciecha, Przyczynek do heraldyki imaginacyjnej*, [w:] *Cognitioni gestorum ...*.

- [127] Stróżyk P., *Systematyka średniowiecznych i nowożytnych pieczęci miejskich Poznania, Status causae et controversiae*, [w:] „Roczniki Historyczne” 72 (2006).
- [128] Stróżyk P., *Średniowieczne pieczęcie templariuszy i joannitów na ziemiach polskich*, [w:] *Pieczęcie w ...*.
- [129] Stróżyk P., *Zwierzęta w polskiej heraldyce rycerskiej okresu średniowiecza*, [w:] *Człowiek w świecie zwierząt, Zwierzęta w świecie człowieka*, red. K. Ilski, Poznań 2012.
- [130] Stróżyk P., *Źródła ikonograficzne w badaniu źródłoznawczym na przykładzie drzwi gnieźnieńskich, Heureka i krytyka zewnętrzna*, Poznań 2011.
- [131] Strzelczyk B., *Strzelczyk, Bolesław Chrobry*, Poznań 2003 (wyd. II).
- [132] Strzelczyk J., *Die Bedeutung der Gründung des Erzbistums Gnesen und die Schaffung einer kirchlichen Organisation für die Ausformung einer „kirchlichen Kulturlandschaft”*, [w:] „Siedlungsforschung, Archäologie-Geschichte-Geographie” 20 (2002).
- [133] Strzelczyk J., *Ein Treffen in Gnesen*, [w:] „Archäologie in Deutschland” 2 (2001).
- [134] Strzelczyk J., *Gerard Labuda jako historyk wczesnej Słowiańszczyzny i kontaktów słowiańsko-niemieckich*, [w:] *Naukowe dzieło ...*.
- [135] Strzelczyk J., *Gerard Labuda (1916-2010)*, [w:] „Przegląd Zachodni” 67 (2011), 1.
- [136] Strzelczyk J., *Mieszko Pierwszy*, Poznań 1999.
- [137] Strzelczyk J., *Mieszko I w opiniach współczesnych i potomnych*, [w:] „Przegląd Zachodniopomorski” 19 (2004), 1.
- [138] Strzelczyk J., *Otton III i zjazd gnieźnieński*, [w:] *Milenium synodu-zjazdu gnieźnieńskiego*, red. J. Kłoczowski, C. Pest, W. Polak, Lublin 2001.
- [139] Strzelczyk J., *Pierwsza monarchia piastowska w badaniach Gerarda Labudy*, [w:] *Początki państwa ...*.
- [140] Strzelczyk J., *Początki Polski i Niemiec*, [w:] *Polacy i Niemcy, Historia-kultura-polityka*, red. A. Lawata, H. Orłowski, Poznań 2003.
- [141] Strzelczyk J., *Początki Polski w świetle źródeł pisanych*, [w:] *Studia nad dawną Polską*, t. 1, red. T. Sawicki, Gniezno 2008.
- [142] Strzelczyk J., *Zjazd gnieźnieński i jego historyczne znaczenie*, [w:] *Gniezno na europejskim szlaku milenijnym 1997 i 2000, Studia i materiały*, red. A. Mikołajczak, Gniezno 2002.
- [143] Strzelczyk J., *Zły sąsiad? Z tradycji polsko-niemieckiego sąsiedztwa*, [w:] „Łużyckie Zeszyty Naukowe” 1 (2005).

- [144] Syska E., *Dokumenty Gorzowa Wielkopolskiego (Landsbergu) z lat 1257-1373*, Poznań-Gorzów Wielkopolski 2006.
- [145] Syska E., *Najstarsza pieczęć większa Chojny – próba analizy historyczno-ikonograficznej*, [w:] *Pieczęcie herbowe, Herby na pieczęciach*, red. W. Drelicharz, Z. Piech, Warszawa 2011.
- [146] Syska E., *Pieczęcie Gorzowa Wielkopolskiego w średniowieczu*, [w:] „Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny” 10 (2003).
- [147] Syska E., *Źródła do dziejów Nowej Marchii z okresu panowania Askańczyków i Wittelsbachów (do 1373 r.)*, [w:] „Studia Źródłoznawcze” 43 (2005).
- [148] Wachowiak B., *Pomorze – Brandenburgia – Prusy w badaniach naukowych Gerarda Labudy*, [w:] *Naukowe dzieło ...*.
- [149] Wrześciński W., *Polskie Ziemie Zachodnie i Północne w historycznej twórczości naukowej Gerarda Labudy*, [w:] *Naukowe dzieło ...*.

**THE HISTORIANS FROM THE ADAM
MICKIEWICZ’S UNIVERSITY IN POZNAŃ
AND THEIR SCIENTIFIC DESCRIPTIONS
OF HISTORICAL SOURCE, POLITICS
AND THE MILITARY HISTORY ABOUT
MEDIEVAL POLAND – AN OVERVIEW
OF THE LATEST RESEARCHES**

ABSTRACT

The article briefly presents the latest historical achievements from the University Adam Mickiewicz’s in Poznań which concentrated on the selected issues of polish mediaeval studies. This overview includes the most important scientific texts with the 2001-2014 years, especially research works analyzes rudimentary problems from historical source, politics and the military history of indigenous Middle Ages (X-XV centuries). At the end of considerations indicates that historical papers and dissertations is very important to the reconstruct political and military history during medieval period on polish lands.

Keywords:

University in Poznań, Middle Ages, historical sources, political and military history.